

Tednik Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 45.

V Ljubljani, 10. listopada 1905.

XLV. leto.

»Učiteljski Tovariš« izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo »Učiteljskega Tovariša« v Idriji. Naročnino prejema Frančišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{4}$ strani 10 K, $\frac{1}{8}$ strani 8 K, $\frac{1}{16}$ strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavlanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Vsebina: Hrvaško učiteljišče za Istro. — Naš denarni zavod. — Zasilni učitelji. — O samostojnosti in kolegialnosti učiteljstva. — Pisarna za zdravljenje naših bolnih stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer. — Razstava učil v Ljubljani. — Sovražnik človeštva. — Priznanja in zaupnice. — Iz naše organizacije. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati. — Zdravje in šola.

Hrvaško učiteljišče za Istro.

Tržaška »Edinost« se bavi z okrožnico dr. I. Z. (dr. Zuccona?), ki razpravlja o tem za Istro važnem vprašanju.

Dr. I. Z. naglašja staro in neoporečno resnico, da je učiteljišče v Kopru dozorelo za razdelitev v samostalne zavode po narodnosti. O tem so uverjeni toliko Hrvati in Slovenci, kolikor tudi Italijani. Razlog temu je jasan. Spletkarenje vlade, ki hoče povsod vrivati nemštvo in tudi tam, kjer ga ni treba; strastno sovražstvo nahujskanih Italijanov proti vsemu, kar ni italijanskega, osamelost maloštevilnih hrvaških dijakov v tujem mestu: vse to sili na razdeljenje. Ali tu nastaja vprašanje: kako razdeliti in kam naj se premestijo posamezni oddelki? Italijani zahtevajo Trst za sedež svojemu učiteljišču. Slovenci bi želeli — ako že ne morejo dobiti samostalne moške preparandije v Trstu ali Gorici — da se jih spoji s preparandijo v Ljubljani. Italijani in Slovenci mislijo prav, ker se more le v velikem mestu in na velikem zavodu mladina vsestransko izobraziti, si razširiti obzorje svojih idej ter postati vzletna in podjetna ter ojačena v narodnem pogledu.

Tudi Hrvatoma treba, da dobijo samostalen zavod. Po mnenju dr. Z. bi bilo najlepše, ako bi jih priključili preparandiji v Arbanasih ali še bolje — v Zagrebu. Tu bi istrska mladina v krogu hrvaških bratov res postala to, kar se pričakuje od učitelja: tu bi se ogrevala na narodnem solncu brez tujinske primesi, tu bi si obogatila razum z znanjem in bi si plemenila srce — in delo na izobraževanju naroda bi ji bilo blagotvorno, polno ljubavi in navdušenja.

V Kopru obiskuje učiteljišče po 10—15, v najboljih slučajih 15—20 hrvaških dijakov. Pa če bi jih tudi v samostalni zavod prihitelo še toliko — kak zavod bi bil to? Mizerija, velika mizerija za profesorje in dijake.

Če pa že mora biti samostalni zavod v Istri, se pisec odločno izjavlja proti nameri, o kateri gre glas te dni, da bi ta zavod ustanovili v Kastvu. Po mnenju gospod. dr. I. Z. Kastav absolutno ni primeren za to. Premajhen, predalet od modernega pojma mestnega, primanjkuje mu večjega trgovsko-obrtnega razvoja in duševno-kulturnega življenja. Če je že sedaj zlo, bi bilo potem še huje. Sedaj imajo mladeniči vsaj to dobro, da po tekmoivanju z drugorodnimi kolegi dobivajo

pojmo o življenjskem vrvenju, dočim bi v kastavski osamelosti, brez stikov z drugim svetom, zakopali v zemljo tudi talente, ki so jih prinesli s seboj.

Gosp. dr. Z. piše, da so se Kastavci prenaglili s svojo željo po učiteljišču in da njihov kampanilizem škoduje hrvaški stvari v Istri. »Čast Kastvu kakor prvemu narodnemu ognjišču na istrskem kopnem, čast vsem apostolom in mučenikom hrvaške stvari, ki so se s Kastavščine razšli po vsi Istri, čast požrtvovalni »Bratovščini«, ki je s svojo pripomočjo otrla mnogokatero dijaško solzo — ali vse to ne zadošča, da bi opravičilo nameščenje toli važnega zavoda v Kastvu«.

A poleg naštetih razlogov treba omeniti — pravi pisec — tudi veselja Italijanov do te namere. Kadar se Italijan v Istri veseli, tedaj ni dobro za Hrvata, vsaj kakor danes stvari stoje. Vsi vemo, kako Italijani vedno kriče proti hrvaškemu gimnaziju v Pazinu in zahtevajo, da ga premeste v Kastav. Mari postopajo tako zato, ker hočejo dobro Hrvatoma? Zgodovina nas uči, da je gospodoval nad to zemljo vsekdar oni, ki je imel zase morsko obal in mesta. Italijani izvajajo to načelo z vedno večjim odporom. Obrnili so naš element od vse zapadne obali, a sedaj izkušajo, da bi ga obrnili še od vzhodne, kar se jim, žal, tudi kolikor toliko posreča. Oni prepuščajo radi Hrvatoma goro in šumo, saj vedo dobro, da jim na ta način ne ubeži gospodstvo nad Istro.

Ako si želijo dobro in ako hočejo poskrbeti za svojo bodočnost, ne sme biti za Hrvate v Istri nujneje naloge, nego je: ojačenje v Pazinu in Pulju. Kdor ne vidi tega, je slep na obe oči. Saj vidimo, koliko nam je škodila svojedobna retirada iz poreškega okraja, a vsi vemo tudi, v kaki narodni nevarnosti smo še vedno v Pazinu, Tinjanu, Žminju in Boljinu zaradi prešibke moči v središču.

Pisec prihaja torej do zaključka: Če se ima hrvaško učiteljišče ustanoviti v Istri sami, naj se ustanovi v Pazinu, ki ima že lepo razvito gimnazijo in govore zanj razen kulturnih tudi politični razlogi. Potem bi po mnenju piščevem prišel v poštev tudi Pulj, ki je največje in najbolj razvito mesto v provinciji. Tu bi imeli mladi dijaki prilike, da postanejo popolni ljudje, a poleg tega bi se slovanski element v Pulju po učiteljišču lepo ukrepil za razvoj in napredek v narodni smeri.